

ASPECTE DIN TRECUTUL LOCALITĂȚII FIENI

TOMA NEGOESCU,

(CLEOPATRA IONESCU

Așezată în partea de nord a județului Dîmbovița, în zona premon-tană a văii Ialomița, localitatea Fieni se întinde pe o suprafață de 18,3 km. ¹.

Este greu a se vorbi despre așezarea dintru început a acestui oraș, care în decursul vremii a suferit oarecare modificări teritoriale, cert este însă că vatra satului a rămas aceeași. Putem afirma că primii locuitori și-au construit gospodării la punctele „Moisoaia“, la marginea pădurii statului Cucuteni — Bădeni și pe „Valea Nedelii“, pe sub dealul Priporul, pe valea Ialomicioarei apusene, foste pajiști, ochiuri de livezi deschise, înconjurate de păduri seculare.

Asupra denumirii localității circulă mai multe legende. Una povestește că ar fi venit de peste munți din Transilvania doi frați : Berivoie și Ene, cu turmele de oi la pășunat. Berivoie care avea în turma sa numai mielute și berbecuți, ar fi trecut Ialomița și s-ar fi așezat pe poienile actualului sat Berivoiești, iar Ene cu oile mai vîrstnice ar fi ră-mas pe cîmpul de astăzi al Fienilor — „Firețe“. Către toamnă pornin-du-se ploile, au venit apele mari, împiedicînd comunicația între cei doi frați. Aceștia s-au stabilit pe locurile unde i-a prins vremea rea și au construit locuințe, rămînînd împreună cu turmele, cu neamurile și ur-mașii lor. De asemenea se mai povestește că pe aceste meleaguri a lo-cuit o femeie cu numele de Ana, iar urmașilor ei li s-au spus — fiii Anii — Fiiani. O altă legendă este aceea că ar fi fost un om pe nume Eneea, iar urmașilor săi li s-ar fi spus fiii lui Eneea, fiii lui Ene, fiii Eni — Fiieni. Există și posibilitatea unei femei cu numele de Fia. În toponi-mul acestei comune există din vechime o potecă, care face legătura între localitățile Bezdead și Fieni, cunoscută cu numele de „Calea Fii“, Fieni fiind o moșie pe care s-a așezat această Fia.

Cît adevăr poate fi în aceste legende nu putem ști. Cert este că localitatea Fieni este consemnată în documentele vremii sub denu-mirea de Fiiani, Fiieni, Hieni. Fieni. Prima mențiune documentară a a-

---

¹ Localitățile județului Dîmbovița, Tîrgoviște, 1971, pp. 18—24.

cestei moșii, este cunoscută din hrisovul lui Vlad Inecatul voievod, în anul 1532, act care a fost dat în urma pîrei făcută la domnie de către frații Nan și Stan împotriva lui Dragomir și ca urmare a cercetării făcute de dregătorii domniei, li s-a întărește celor doi frați „*ocină la Fiiani, două părți pentru că le este dreaptă ocină*”². Din acest document reiese că această așezare este mult mai veche. Cu zece ani mai târziu, la 17 septembrie 1542, Radu Paise întărește aceluiași Nan și fratelui său jumătate din plaiul Crețu, jumătate din Fintînele, „*iar moșia den Fiiani den satu, jumătate, den cîmpul de sus, pînă în plaiu la Cîrligu*”³. La 14 iunie Mihai Viteazu întărește lui Dragomir și soției sale Rada din Fiiani stăpînirea asupra „*averilor, ocinilor, casele și morile și vitele, cai sau boi, sau vaci, sau orice se va alege*”⁴.

Numele satului Berivoiești este ușor de înțeles, pîlcul de case construite în cursul vremii de copiii, nepoții, rubedeniile mai apropiate sau mai depărtate ale moșului Berivoie și soției sale Mușa, este rezultatul hrisovului domnesc din 30 iulie 1562, dat de Petru voievod, prin care întărește lui Berivoie și fratelui său Stanciu „*ocină în Fieni și de peste tot și din apă ...și din pădure, pentru că a cumpărat Berivoie cu frații săi de la fiii Milei*”⁵. Cu zece ani mai târziu Alexandru voievod întărește lui Berivoie și cetașilor lui „*moșie de către hotarul Cucutenilor, jumătate pînă la pietrele lui Nan, să se știe hotarele, în vîrfurile pietrelor ot Cășunu, pînă la hotarele Cucutenilor, pe calea Cărpenișului, pînă în vîrfurile Gruului și pînă în vîrfurile Firiciorului, tunătura Fireștelor mai pe din josu de gîrlă, la Tița și pe Tița în sus și jumătate den Măguri*”⁶. În același document se întărește moșie lui Leuștean cumpărată de la Nan.

Din documentele menționate reiese clar că în acești ani erau două trupuri de moșie : Fieni și Berevoiești, cunoscute și în prezent sub numele celor două sate. Regimul de stăpînire al pămîntului este caracteristic obștei satești. Pe de o parte exista vatra satului, în care erau grupate casele sătenilor, cîmpul de cultură cu loturile respective, cunoscute sub denumirea de delniță, iar pe de altă parte bunurile aflătoare pe hotarul satului, ca fînețe, pădure, pășune, cunoscute în documentele vremii prin formula „*și de peste tot și din apă și din pădure*”, folosite în comun de membrii obștei. Deci în obștea satească se îmbina forma colectivă cu cea individuală de stăpînire a pămîntului, iar modificările survenite în domeniul stăpînirii pămîntului, nu se putea face decît în prezența și cu știrea tuturor membrilor obștei cunoscuți în documente cu numele de megiași.

2 D.I.R., B. Sec. XVI, vol. II, doc. 107, pp. 105—106.

3 D.G.A.S., Achiziții noi.

4 D.I.R., B. Sec. XVI, doc. 196, pp. 179, 180.

5 Arh. St. Dîmbovița, Colecția documente și manuscrise, inv. prov. 2.

6 Ibidem, inv. prov. 1.

Se pare că o parte din moșnenii atestați în Fieni aveau o situație mai bună. Prin act domnesc, Matei Basarab întărește megieșilor din satele Fieni, Tița și Pietroșița, plăiași din județul Dimbovița „Muntele domnesc” și hotarele, însă să se știe „*de către hotarul Bărbăteștilor, din mijlocul Lacului Roșu, prin vârful Lacului Roșu și mai drept pînă în șesul Ialomitei și în sus pe Ialomita, pe lunca Gheorghini pînă în hotarul Țării Ungurești și pînă unde se hotărăște cu Prahova pentru că a fost a lor dreaptă și bătrînă ocină din descălecata țării*”⁷. Această danie este consemnată și în actul emis în 1673 de Grigore Ghica prin care întărește muntele ce se cheamă „Domnești”. Faptul că sînt menționate aceleași hotare conduce la concluzia că este vorba de aceeași proprietate. În anul 1677 alături de popa Dumitru din localitatea Tița, Oprea Marinescu din Pietroșița, Tatu din Fieni răscumpără muntele „Curmătura” vîndut de boierii din localitatea Săteni, mănăstirii Nucetului⁹.

Începînd cu secolul al XVII-lea se adîncește tot mai mult principiul stăpînirii individuale, asistăm la procesul de dezagregare al obștei. Este încălcat sistemul stăpînirii în devălmășie. Se vînd delințe din sat unor străini de obște. În anul 1647 Stoica diaconul împreună cu soția sa vinde logofătului Neanciului moșie în Fieni „*din siliștea ce se va alege a treia parte și 8 locuri alese 2 în Firețe, 2 în hotarul de sus 4 în hotarul Fienilor*”¹⁰. Stanciul vătaful vinde căpitanului Tănase moșie la Fieni „*din hotarul cel de sus de Fiiani, hotarul cel bătrîn în jos pînă în hotarul Cucutenilor și din apa Ialomitei pînă în vârful Firizei, cu apă cu tot și în cîmp și în pădure*”¹¹. În anul 1654 Drăgușin împreună cu feciorii săi Tatu și Eftimie cumpără de la Stan al Măinei un loc în „*Fiiani, în lungime de 80 de stînjeni și lat de 20 de stînjeni și de la Pantazi 2 locuri în Cîmpul Fiianilor*”¹². De asemenea Berivoie pe lîngă daniile primite de la voievozi, cumpără și alte terenuri, întinzîndu-și hotarele moșiei¹³. În timpul lui Radu Șerban (1605) Mihul armașul cumpără cîteva moșii în Pietroșița, Buciumeni și Fieni și proprietarii lor se obligă să devină vecini, pe această „*mai sus zisă ocină a lor, fiecare la locul său să se hrănească „și s-au vîndut mai sus ziși megieși, cu toate mai sus zisele ocine ale lor și s-au închinat să fie vecini*”¹⁴. Sînt oameni liberi care neavînd bani să-și plătească birurile,

7 George Potra, Tezaurul documentar al județului Dimbovița (1418—1800).

Tîrgoviște, 1972, doc. 361, pp. 218—219.

8 Ibidem, doc. 565, pp. 388—390.

9 Ibidem, doc. 585, pp. 408—409.

10 Ibidem, doc. 389, p. 238.

11 Ibidem, doc. 399, pp. 244—245.

12 Ibidem, doc. 454, pp. 293—294.

13 Arh. St. Dimbovița, Colecția documente și manuscrise, inv. prov. 1.

14 George Potra, Tezaurul documentar al județului Dimbovița (1418—1800).

Tîrgoviște, 1972, p. 7.

amenzile, se vînd rumâni, iar cumpărătorii sînt dintre aceia cu bani mulți. În anul 1654 Nan din satul Fieni împreună cu cei trei feciori ai săi, Stan, Radu și Cerna se vînd lui Evstratie mare postelnic cu toată partea lor de moșie. A doua zi cumpără locurile lui Drăgușin împreună cu el și cu cei doi feciori ai săi Tatu și Eftimie. De asemenea mai cumpără pe Radu împreună cu feciorii săi Florea și Neacșu.

În anul 1657 Evstratie împrumută cu bani pe megieșii din satul Fieni, iar pentru dobînda banilor aceștia se obligă să-i cosească flin, sau să-i aducă lemne din pădure. În cazul că nu vor putea da banii la termenul stabilit se obligă „a fi dumnealui români și moșia ohabnică”. Credem că situația locuitorilor din Fieni în această perioadă era foarte rea fiindcă chiar unul din preoții care semnase ca martor actul de învoială de mai sus, împreună cu alți megieși împrumută 20 galbeni de la Evstratie. Dobînda este fixată la 20 care de lemne. Ca o clauză în act este aceea că de nu se va restitui suma de bani împrumutată în timpul stabilit „noi să fim dumnealui toți rumâni și cu feciorii noștri și cu toată moșia noastră den sat den Fieni”¹⁵.

O altă problemă care se desprinde din viața sătenilor din Fieni este eliberarea din rumânie, care se făcea în schimbul unei sume destul de mare de bani. În anul 1647, mai mulți feciori boierești eliberează pe Nan și fratele său Oancea în schimbul sumei de 1 100 bani „foști rumâni de moșie de la legătura lui Mihai roevod”¹⁶.

Între moșnenii Berivoiești și urmașii moșului Nan au fost dese procese. Anaforaua veliților boieri din 1806 arată că moșnenii Berivoiești „sînt neodihniți în stăpînirea părții jumătate de moșie dată” în hrisovul domnesc din 1572. Pentru stabilirea hotarelor a fost numit Iancu Glavă pentru urmașii lui Nan, iar Berivoieștii au ca susținător pe Pannait vătăful și un mumbașir portărel¹⁷.

Măsurătoarea și hotărnicia au fost contestate atât de Berivoiești, cît și de Tișieni, lucru ce a făcut ca chestiunea să meargă în fața divanului civil, ca să intre în cercetare cu prigonitoarele părți. În raportul procurorului judecătorei județului Dîmbovița, din 1839, înaintat către Logofetia Dreptății arată că pentru cuvintele așternute acolo, cunosce că hotărîrea judecătorei de mai sus este nepravilnică, iar jeluitorii prin jalba lor arată nemulțumire la hotărîrea judecătorei¹⁸. La începutul secolului al XIX-lea, Ștefan Belu, cel mai mare acaparator de pămînturi moșnenesti, a cîtorpit satele Bezdeadu și Măgura, învecinate cu moșiile Fieni și Tița. Chiar moșnenii Berivoiești și urmașii lui Nan au vîndut boierului Belu locurile lor din hotarul „Dosul Fienilor”. În această moșie au cumpărat teren boierii moșteni din Bezdead de la

15 Ibidem, pp. 7—10.

16 Ibidem, doc. 393, pp. 240—241.

17 Arh. St. Dîmbovița, Colecția documente și manuscrise, inv. prov. 7.

18 Ibidem, inv. prov. 10.

moșnenii din Tița, împreună cu strămoșul Berivoieștilor. Berivoieștii aveau pretenții că au drept mai mare asupra părții de moșie numită „Dosul“, că au cumpărat și partea Bezdeadului, așa că ei se judecau nu numai cu sătenii din Bezdead, posesori în acest timp de moșie, ci și cu boierii Belu, adevărați stăpîni ai satelor mai sus amintite... La procesul ivit în anul 1817, între Berivoiești și Bezdedeni, ispravnicul pledea-ză în favoarea locuitorilor din Bezdead, Acelaș lucru se întîmplă și în anul 1819 cînd, intervenind Ștefan Belu, Berivoieștii pierd. În anul 1836 Berivoieștii fac din nou jalbă la Divan, arătînd că familia Belu nu are nici un drept și cer revizuirea hotărului cu locuitorii din Tița după hotărnicia din 1811, prin care se da dreptate căminarului Belu, care prezentase sineturi și acte publice, făcînd dovada că acest codru de pămînt „Dosul Fienilor“ îl avea cumpărat de la George grecu detu Bragheșu din anul 1816 ¹⁹.

Pînă la urmă se ajunge la un compromis între Berivoiești și familia Belu și ambele părți să facă un schimb de moșie. La mijlocul secolului al XIX-lea, după o rezistență de aproape 30 de ani, dusă de moșnenii Berivoiești împotriva lui Belu a dat greș. Urmașii familiei Belu, dintre care menționăm pe Barbu Belu, a plecat în străinătate unde a căpătat titlul de baron. Fiul său Bibi Belu risipește averile în dreapta și stînga, cu lux și destrăbălări și ajunge astfel într-o stare de ruină. Încît pentru a-si acoperi în parte împrumuturile făcute este forțat să-si ipotecheze moșiile la Creditul Rural din București.

Domeniul mănăstiresc a contribuit la întărirea orînduirii feudale. voievozii români înzestrau mănăstirile cu sate, robi, făcîndu-le danii și acordîndu-le drepturi imunitare. Astfel în secolul al XVI-lea, Pătrașcu, fiul lui Radu voievod, întărește preasfințitului arhimetropolit, chir Vlădica Anania „*ca să-i fie în Fieni, partea lui Voica vistier, toată oricît se va alege și din cîmp și din vecini și vii și oricîți țigani va avea*“, moșie care avea să devină mai tîrziu proprietatea mitropoliei din Tîrgoviște.

În secolul al XVII-lea (1641) Matei Basarab întărește mănăstirii Căldurășani „*partea uncheașului Dragomir și pentru trei părți de moară de pe Ialomîța*“ ²¹. Domeniul mănăstiresc a sporit și pe calea daniilor. În anul 1649 Tănase căpitan dăruiește mănăstirii menționate „*ocină den sat de Fieni*“ ²². Treplat mănăstirea își mărește moșia în detrimentul moșnenilor, astfel că în anul 1651, Matei Basarab întărește mănăstirii Căldurășani „*moșie în Fieni și în sat la Tița în plai... cumpărătoare de la Nenicul logofăt și de la Stan și moșie de miluire sfintei mă-*

¹⁹ Ibidem, inv. prov. 8, 10.

²⁰ D.I.R., B. Sec. XVI, vol. III, doc. 25, pp. 21—22.

²¹ George Potra, Tezaurul documentar al județului Dîmbovița (1418—1800) Tîrgoviște, 1972, doc. 972, pp. 833.

²² Ibidem, doc. 415, p. 260.

năstiri de la Tănase căpitanu... și moșie de miluire de la Dragomir cel Bătrîn, care s-a îngropat acolo la mănăstirea Căldurășani" În acest an mănăstirea avea în satul Tița și Fieni „den hotarul de sus 34 de locuri, 4 locuri la Firețe și un vad de moară la plop în capul locurilor și din hotarul de jos al Fienilor, 7 locuri 4 de la Nenciul logofătul și 3 de la Dragomir cel Bătrîn și iar au dat pe lângă hotarul cel bătrîn, însă den hotar pînă în Valea Plopului în lat, iar în lung den malul apei pînă supt deal la piatră și 12 pămînturi la Tănase căpitanu. Pe locurile den izlazul Fienilor iarăși alese de la Dragomir 4 locuri și de la Nenciul logofătul 4 și 5 de la Tănase logofăt" 23.

O mare familie boierească, care apare cu moșie în Fieni este Cantacuzino. În 1688, Stanca soția pitarului Oancea cu feciorii ei vînd biv vel spătarului Mihail Cantacuzino toată partea lor de moșie de la Fieni, „cu case, pămînt și cu moară, den hotarul Bezdeadului în Ialomîța și de aici pînă în hotarul Bădenilor", pentru care vînzătorii au primit 160 taleri. Cu vremea moșia Cantacuzinilor se mărește. În anul 1723 spătarul Mihail Cantacuzino se împrumută de la mănăstirea Mărgineni cu 3.700 taleri, însă fiind prigonit din prima domnie a lui Mavrocordat și apoi fiind omorît din porunca turcilor, datoria a rămas neplătită. Fiul său pribegind peste graniță se împrumută de la egumenul mănăstirii Mărgineni cu 380 taleri, datoria familiei ridicîndu-se la 4.180 taleri. Revinînd în țară și neputînd plăti datoria mănăstirii, moșiile Cantacuzinilor fiind în paragină, fiul său Mihail Cantacuzino dă în schimbul celor 4.180 taleri cîteva moșii între care și „Fiiani cu moara de acolo și Tița". În document se arată că atît cît va trăi, să poată lua venitul acestor moșii, iar după moartea lui să devină proprietate absolută a Mănăstirii Mărgineni.

În secolul al XVIII-lea în Fieni apare o altă familie de boieri „Crețulescu". În hrisovul din 1773, se vorbește de locuitorii din Fieni, că la fixarea hotarelor moșiei Crețuleasca, moșnenii de aici au împrumurat cîteva moșii ale mănăstirii Mărgineni, iar ispravnicul județului Dîmbovița este chemat să hotărînicească moșia stolnicului Iordache Crețulescu „moșie de mult pe aceste locuri". Aceasta a fost situată în partea de sub a Fienilor, avînd ca vecini satele Cucuteni și Șerbănești.

Frămîntările ce ani de ani au dăinuit în hotarele Fienilor, au măcinat puterea de rezistență a celor de aici în procesele cu locuitorii din satele Tița, Șerbănești, Cucuteni, și în deosebi cu Petroșanii, micșorînd simțitor întinderile lor de pămînt, agonisite. Această tristă situație a durat în parte pînă în anul 1864, cînd clăcașii au fost împrumuriți pe moșiile mănăstirilor Căldărușani, Mărgineni și mitropoliei din Tîrgoviște, Crețulescu și Politimos, iar cei de pe moșia Befu din „Dosul Fienilor", punctul Pîslari au rămas embaticari pînă în anul 1916, cînd

cel din urmă clăcaș Ion Arsenică a fost forțat să plece de pe moșia acum a lui Vasiliu Bolovanu. 1864, a fost anul cînd razele blînde a unui soare fîgăduitor de zile mai bune a răsărit pe cerul nădejdilor bieților români clăcași. Nu le veneau a crede, nu îndrăzneau să ridice ochii ținuți pînă atunci în pămînt. Auzeau dar nu credeau. Guvernul lui Cuza a poruncit secularizarea moșilor mănăstirești și boierești, și improprietărea țăranilor.